

R- JAK UTRWALIĆ PRAWDŁOWĄ ARTYKULACJĘ

Pojawia się ok. 6 roku życia.

Układ narządów artykulacyjnych podczas wybrzmiewania głoski r:

- ✓ wargi lekko rozchylone,
- ✓ żuchwa nieco obniżona,
- ✓ boki języka przylegają do górnego łuku zębowo - dziąsłowego, a apex wibruje, lekko uderzając o wałek dziąsłowy,
- ✓ podniebienie miękkie zamyka przejście powietrza do jamy nosowej, przylegając do tylnej ściany gardła,
- ✓ więzadła głosowe drgają.

Przyczyny nieprawidłowej realizacji głoski [r] np.:

- ✓ Nieprawidłowa budowa aparatu artykulacyjnego;
- ✓ skrócone wędzidełko języka;
- ✓ obniżona sprawność motoryczna narządów artykulacyjnych;
- ✓ obniżone napięcie mięśniowe;

- ✓ wpływ środowiska;
- ✓ zaburzenia słuchu fonematycznego

Ćwiczenia usprawniające motorykę narządów artykulacyjnych.

1. Ćwiczenia usprawniające motorykę języka:

- ✓ Nagryzanie brzegów języka zębami- masaż i rozciąganie języka.
- ✓ Przeciskanie języka przez zbliżone do siebie zęby.
- ✓ Delikatne żucie brzegów języka.
- ✓ Łopatka - wysuwanie szerokiego języka z buzi.
- ✓ Odklejanie z podniebienia górnego opłatka lub chrupka kukurydzianego.
- ✓ Konik - kłaskanie czubkiem języka o podniebienie twarde.
- ✓ Mlaskanie- wielokrotne odrywanie języka od podniebienia.
- ✓ Zlizywanie czubkiem języka z przedniej części podniebienia twardego chrupki, opłatka, miodu, czekolady, Nutelli itp.

- ✓ Przytrzymywanie czubkiem języka, ssanie cukierka pudrowego lub naśladowanie ssania.
- ✓ Zdmuchiwanie skrawka papieru umieszczonego na czubku języka.
- ✓ Szybkie wypowiedzianie głoski [l] dotykając czubkiem języka o górny wałek dziąsłowy.
- ✓ Szybkie i kilkukrotne uderzanie językiem o górną wargę podczas wypowiedziania ly.
- ✓ Energiczne i wielokrotne wypowiedzianie:
 - te, te, te
 - ty, ty, ty
 - de, de, de
 - dy, dy, dy
- ✓ Naśladowanie odgłosów:
 - plum, plum
 - gul, gul
 - kle, kle
 - chlapu, chlapu
 - klap, klap
 - patataj
- ✓ Śpiewanie melodii na sylabach:
 - la, la, la,
 - lo, lo, lo,
 - le, le, le,

- lu, lu, lu,
- ly, ly, ly.
- ✓ Wypowiadanie zbitki sylabowej lalolule najpierw powoli, potem coraz szybciej.
- ✓ Wypowiadanie zbitek sylabowych – szybko i kilkakrotnie:
 - nalapatada,
 - nolopotodo,
 - nelepetede,
 - nuluputudu,
 - nylypytydy.
- ✓ Traktor - wielokrotne, coraz szybsze wypowiadanie zbitki bd, a następnie sylab:
 - bda, bdo, bde, bdu, bdy,
 - pta, pto, pte, ptu, pty,
 - bda - pta,
 - bdo - pto,
 - bde - pte,
 - bdu - ptu,
 - bdy - pty.
- ✓ Wielokrotne coraz szybsze wypowiadanie:
 - tedamwa,
 - tat tedat,
 - ente dente,
 - lelum polelum,
 - ble, ble, ble,
 - tla, tlo, tlu.

- ✓ Karabin maszynowy - wielokrotne, energiczne wypowiadanie [ttt], [ddd], [td] [tdn] (najpierw wolno, potem coraz szybciej) dotykając czubkiem języka o górny wałek dziąsłowy przy szeroko otwartych ustach, następnie sylaby i zbitki spółgłoskowych:
 - te, te, te,
 - ty, ty, ty,
 - de, de, de,
 - dy, dy, dy,
 - teda - teda,
 - tede - tede,
 - tedo - tedo,
 - tedu - tedu,
 - tedy - tedy.
- ✓ Wypowiadanie rymowanki - głoska [t] wymawiana z językiem na podniebieniu:
Kto to tutaj tak tupie?
To tato tutaj tak tupie.
Ach, tato tutaj tak tupie!
- ✓ Piła - wybrzmiewanie przedłużonego [d] z równoczesnymi energicznymi, poziomymi ruchami palcem po

- wędzidełku podjęzykowym lub pod językiem.
- ✓ Suszarka - mocne dmuchanie na czubek języka uniesiony do wałka dziąsłowego, aż do pojawienia się tr.
- ✓ Wąski pasek papierka ułożony na języku lub pod nim, a następnie wybrzmiewanie [t].
- ✓ Traktor - mocne akcentowanie głoski [t] w czasie wybrzmiewania zbitek tll, tll, trl szeptem, a następnie głośno.
- ✓ Powtarzanie sylab szeptem, a następnie głośno:
 - la, la, la, trla,
 - lo, lo, lo, trlo,
 - lu, lu, lu, trlu,
 - le, le, le, trle,
 - ly, ly, ly, trly,
 - li, li, li, trli.
- ✓ Wybrzmiewanie szeptem i głośno wypowiadanie trla, trlo, trle, trlu, trly.
- ✓ Naśladowanie odgłosów zaczynając od szeptu:
 - śpiew ptaków: tri li li,
 - gra na trąbce - tra ta ta,
 - tru tu tu,
 - tre te te,

- karabin maszynowy - tr tr tr, dr dr dr,
- traktor - tur tur tur, tyr tyr tyr, pyr pyr pyr,
- pękający balonik - trach,
- dzwonek - dryń, dryń,
- zatrzymanie konia - pr, pr,
- samochód - brum,
- groźny pies - wrr, wrr, wrr,
- śpioch - chr, chr, chr,
- świnka - chrum, chrum,
- chrupanie- chrup, chrup,
- wrona - kra, kra,
- fruwający ptak - fru, fru, fru,
- ćwierkanie- ćwir, ćwir, ćwir,
- szorowanie zębów - szuru, szuru,
- zapalanie światła - pstryk.

2. Ćwiczenia usprawniające wargi- mięsień okrężny ust:

- ✓ Energiczne poruszanie wargi bokiem palca- by, by, by.
- ✓ Gra na harfie- pionowe ruchy palcami po wargach.
- ✓ Parskanie wargami.
- ✓ Naśladowanie odgłosów:
 - brr,
 - brum,
 - prr.

UTRWALANIE GŁOSKI R

1. SŁUCH FONEMOWY np.:

- Słuchowe różnicowanie głosek [r] i [l].
- Dziecko podnosi rękę do góry kiedy usłyszy [r].
- Dziecko sygnalizuje kiedy usłyszy wyraz z głoską [r] na początku, w środku i na końcu wyrazu.
- Opiekun wypowiada słowa błędnie i sprawdza czy dziecko zauważyło różnicę np. zamiast rak- lak, ryba- lyba, rower- lowel.

2. SYLABY np.:

RA RO RU RE RY
AR OR UR ER YR IR
ARA ORO URU ERE YRY

3. WYRAZY np.:

trawa, tran, tratwa, trampki,
truskawki, tron,
drabina, dropsy, droga, drewno,
dres, drut
wiatrak, piętro, futro, Piotrek,
cytryna, pietruszka
adres, wydra, wiadro, koldra,
biedronka, podróżnik, strumyk,
strych, strażak, siostra,
teatr, wiatr,

promyk, próg, proszek, prezent,
prasa, produkty,
brama, bratek, brat, broda, broszka,
oprawka, papryka, paprotka,
wyprawa, sprężyna,
zebra, kobra, chabry, ubranie,
obrazek, fabryka,
krowa, kromka, krawat, krem, kran,
kret, krupnik,
grabie, gram, grad, groch, grosz,
gruszki,
ekran, mikrofon, zakręt, nakrętka,
pokrywa,
ogród, agrest, tygrys, ogryzek,
agrafka, fotografia,
Franek, frytki, frak, wrona, wrotki,
chrupki, chryzantemy, środa,
mrówka, śruba, zmrok,
rekin, regał, recepta, ryba, ryk, rym,
rysunek, rynna, rondel, rok, rak,
rama, radio, rakieta, rów, rumianek,
para, kora, korek, piorun, korona,
aparat,
dziura, pióro, biurko, murek, nurek,
siekiera, ogórek,
mur, chór, ser, pomidor, cukier,
komar, bar, gar, tor,
garnek, sarna, tort, arkusz, serce,
karmnik,
rura, srebro, parter, traktor, rower,
rabarbar

kręgle, parasol, wersalka, korale,
portfel

4. POŁĄCZENIA WYRAZOWE np.:

drogie futro, biedronka na trawie,
trudna droga, wiadro pietruszki,
metr druku, bystry strumyk,
drogowskaz na drodze, drugie
piętro, dresy Piotra, cytryny
i truskawki, drewniany wiatrak,
mądra wydra, prosty próg, proszek
do prania, dobra papryka, prywatna
fabryka, brązowe okulary,
uprasowane ubrania, okrągły groch,
gruba kreska, mokre okruszki,
groźny tygrys, ogromny ekran,
granatowy krawat, mrożone frytki,
wrotki Franciszka, powrót
skowronka, srogi mróz, zmęczona
sroka, dziurawa cerata, czerwona
róża, gorąca herbata, zbiór
pomarańczy, rysunek Renaty, tort
urodzinowy, podarta recepta, kuter
rybacki, cukier puder, piernikowe
serce, srebrne pióro

5. ZDANIA I WIERSZYKI np.:

Roman narysował rekina.
Bartek oparł rower o mur.
We wtorek rano Marek wybrał się do
Radomia.

Prawdziwa wiosna rozpoczęła się
pod koniec marca.

We wtorek pan Rafał zaorał
ziemię.

Wczesnym rankiem w środę cała
rodzina wybrała się do ogrodu.

Roman naprawił furtkę
i ogrodzenie.

Monter naprawił rury.

Renata robi rabatki i sadzi
różowe bratki, narcyzy i czerwone
róże.

Obok obory rosną rumianki.

Rysiu grabi grządki pod uprawę
buraków, marchewki, pietruszki,
pora i groszku.

Córka Marlena wybiera z torebek
nasionka ogórków i sadzonki
pomidorów.

„Trąbka”

Trąbra gra- tra, tra, tra.

Trąbę tu- tru, tru, tru.

Trąbisz ty- try, try, try.

Trąbić chcę- tre, tre, tre.

Bo ja- w sumie- lubię to:

Tro, tro, tro, tro, tro.

„Rr”

Raz różowy rak rozmyślał sobie
tak:

ryby rozmawiać nie chcą,

robaki od rana się wiercą,
ropucha rosołkiem nie raczy,
posłucham radia z rozpaczy!

„Urodziny raka”

Rak zaprosił ryby w gości,
bo rodziny miał już dość i
urodziny swe z rybami
pragnął uczcić,
nie z rakami.

Teraz racza mu rodzina
brak zaproszeń wypomina
więc rak raczej ją zaprosi,
bo tym razem ryb ma dosyć.

6. AUTOMATYZACJA głoski w mowie spontanicznej.

Jest ostatnim etapem utrwalania
głoski.

Polega na prawidłowej realizacji
ćwiczonej głoski w swobodnej
wypowiedzi.

Automatyzacja- nawyk, czyli
czynność którą spełniamy
odruchowo, nie myśląc o tym.

Bibliografia:

1. Michalak- Widera I, *Miłe uszom dźwięki*,
Katowice 2007

2. Krzysztożek G., Piszczek M., *Materiał
wyrazowo- obrazkowy do utrwalania poprawnej
wymowy głosek L, Li, R, Kraków 2003, Tom 5*

3. Galkowski T., Jastrzębowska G.(red.),
*Logopedia, Wydawnictwo Uniwersytet Opolski,
Opole 1999*
4. Galewska- Kustra M., Szwajkowski E., W.,
*Wierszyki ćwiczące języki czyli rymowanki
logopedyczne dla dzieci. Warszawa 2019*
5. Lubina M., *Wierszyki drogowskazy do
utrwalania wymowy i pisowni głosek: t, d, n, ń, j, l,
r. Białystok, 2015*
6. Plec A., Skoczylas M., *Elementarz. Teksty do
czytania metodą sylabową. Inowrocław 2008*
7. *Domowy przedszkolak.pl*

*Martyna Rutkowska
Neurologopeda*